

AGNIESZKA ŻOŁĄDKIEWICZ*

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

DOFINANSOWANIE ROZWOJU MIKROPRZEDSIĘBIORCZOŚCI NA TERENACH WIEJSKICH W RAMACH PROW 2007–2013 – REZULTATY

Słowa kluczowe: finanse, mikroprzedsiębiorstwo, PROW 2007–2013.

Abstrakt: Mikroprzedsiębiorstwa to istotny stymulator rozwoju gospodarczego. To z nimi wiążą się największe nadzieje na tworzenie nowych miejsc pracy, a tym samym na minimalizowanie bezrobocia i przyspieszanie wzrostu gospodarczego. Po wstąpieniu Polski do UE przedsiębiorstwa, szczególnie przedsiębiorstwa na obszarach wiejskich, uzyskały znaczący dostęp do środków publicznych. W dokumentach unijnych, a w szczególności w Działaniu 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013, skupia się uwagę na rozwoju małej przedsiębiorczości i podniesieniu wskaźnika zatrudnienia w szeroko rozumianej gospodarce wiejskiej. W artykule zaprezentowano podstawowe informacje związane z Działaniem 312. Przedstawiono wstępne rezultaty wynikające z realizacji Działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, przejawiające się głównie we wzroście zatrudnienia i poprawie kondycji finansowej przedsiębiorstw.

FUNDING THE DEVELOPMENT OF MICRO ENTERPRISES IN RURAL AREAS FROM PROW 2007–2013 – RESULTS

Keywords: finance, micro enterprises, PROW 2007–2013.

Abstract: Micro enterprises give hope to create new jobs, thereby minimizing unemployment and accelerating economic growth. After Polish accession to the EU enter-

Data wpłynięcia: 05.12.2012; data zaakceptowania: 25.02.2013.

* Dane kontaktowe: a_zoladkiewicz@umk.pl, Katedra Zarządzania Finansami, Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, ul. Gagarina 13a, 87-100 Toruń, tel. 56 611 46 34.

prises, especially enterprises in rural areas gained access to public funds – Action 312 “Creation and development of micro enterprises”. The article presents basic information about the Action 312 “Creation and development of micro enterprises”. Particular attention was paid to the presentation of the initial results of the implementation of activities under the Action 312, manifested mainly by an increase in employment and improving the financial health of companies.

Translated by Agnieszka Żołądkiewicz

■■■ WSTĘP

Mikroprzedsiębiorstwa to istotny stymulator rozwoju gospodarczego. To z nimi wiążą się największe nadzieje na tworzenie nowych miejsc pracy, a tym samym na minimalizowanie bezrobocia i przyspieszanie wzrostu gospodarczego. Wszelkie działania skierowane w kierunku mikroprzedsiębiorstw bardzo szybko znajdują odzwierciedlenie w sytuacji na rynku pracy, co ma szczególne znaczenie na obszarach wiejskich charakteryzujących się zazwyczaj wyższym niż ośrodki miejskie poziomem bezrobocia (Anuszkiewicz 2011).

Szacuje się, że w Polsce oficjalnie bez pracy w sektorze rolnictwa jest niecałe 50 tys. osób, a nieoficjalnie, według ekspertów z Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, co najmniej 600 tys. Tym samym takie dane wskazują na to, że bezrobocie na wsi jest jednym z najważniejszych problemów społecznych. Ponadto zjawisko bezrobocia na wsi ma inny charakter niż w mieście, jest bowiem trwalsze, a rynek pracy na terenach wiejskich jest mniej elastyczny (Sikorska 2012).

W celu poprawy sytuacji na terenach wiejskich są podejmowane liczne działania zmierzające do wspierania rozwoju mikroprzedsiębiorczości na tych terenach. Między innymi po wstąpieniu Polski do UE przedsiębiorstwa, a szczególnie przedsiębiorstwa na obszarach wiejskich, uzyskały znaczący dostęp do środków publicznych. W dokumentach unijnych, przede wszystkim w Działaniu 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” i Działaniu 311 „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” w ramach Osi 3 „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013, skupia się uwagę na rozwoju małej przedsiębiorczości i zwiększaniu wskaźnika zatrudnienia w szeroko rozumianej gospodarce wiejskiej (Kropsz, Kutkowska 2008: 89).

Celem artykułu jest wskazanie efektów realizacji jednego z działań wspierających rozwój mikroprzedsiębiorczości na terenach wiejskich w ramach Pro-

gramu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013, którym jest Działanie 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”.

1. PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH 2007–2013

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich¹ na lata 2007–2013 (PROW 2007–2013), realizowany w ramach II filaru Wspólnej Polityki Rolnej, jest największym programem pomocowym dla sektora rolno-spożywczego w historii Polski. Pomoc finansowa z Programu jest kierowana do rolników, przedsiębiorców i lokalnych samorządów, a także do właścicieli lasów. Środki finansowe są przeznaczane głównie na budowę nowoczesnego, konkurencyjnego sektora rolno-spożywczego i leśnictwa, na prowadzenie działalności rolniczej zgodnej z ochroną środowiska naturalnego, na rozwój kultury i zachowanie tradycji na wsi oraz na działania na rzecz podniesienia jakości życia mieszkańców wsi i ich aktywizacji gospodarczej. W tym też celu w ramach Programu zostały uruchomione 23² działania przypisane do czterech strategicznych osi priorytetowych (PROW 2007–2013 2012).

Oś 1 obejmuje działania mające na celu poprawę konkurencyjności sektora rolnego i leśnego. Oś 2 służy poprawie środowiska naturalnego, z kolei Oś 3 skupia się na jakości życia na obszarach wiejskich i różnicowaniu gospodarki. Natomiast Oś 4 Leader realizuje cele Osi 3 przez wdrażanie lokalnych strategii rozwoju (Działanie 312 2011: 3).

Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację działań wynosi ponad 17,4 mld euro, z czego 13,4 mld euro to unijne środki z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, a około 4 mld euro to środki z budżetu krajowego (PROW 2007–2013 2012). Podział budżetu z uwzględnieniem poszczególnych osi zaprezentowano w tabeli 1.

¹ Podstawą funkcjonowania PROW 2007–2013 jest program operacyjny zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej oraz Ustawa z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. nr 64, poz. 427 z późn. zm.) wraz z przepisami wykonawczymi.

² Piętnaście działań PROW 2007–2013 wdraża Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), sześć samorzady wojewódzkie, a po jednym Agencja Rynku Rolnego (ARR) i Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA).

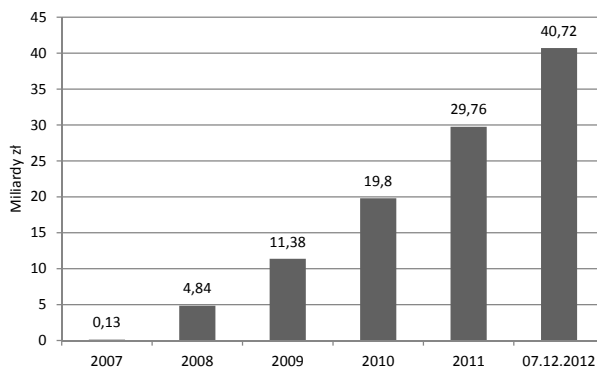
Tabela 1. Budżet PROW 2007–2013 w Polsce w podziale na osie na dzień 7.12.2012 r.

Nazwa działania	Limit środków dla działań na lata 2007–2013 (zł*)	Udział w całkowitym budżecie
Oś 1 Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego	30 475 476 152,60	42,77%
Oś 2 Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich	21 736 061 274,66	30,50%
Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej	14 697 201 661,89	20,63%
– tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	4 203 861 011,93	5,90%
Oś 4 LEADER	3 248 542 245,48	4,56%
Pomoc techniczna	1 097 951 240,36	1,54%
Razem	71 255 232 574,99	100,00%

* Szacunkowe limity finansowe w zł na podstawie wyliczeń ARiMR.

Ź r ó d ł o : opracowanie własne na podstawie: *Zbiornicze sprawozdanie bieżące 2012*.

Do dnia 7 grudnia 2012 r. w ramach realizacji PROW 2007–2013 beneficjenci złożyli już łącznie ponad 5,46 mln wniosków, w tym zawarto ponad 5 mln umów/decyzji. Zrealizowane płatności osiągnęły już ponad 40,0 mld zł (wykres 1), co tym samym stawia Polskę wśród krajów Unii Europejskiej wdrażających program na pozycji lidera. W Niemczech, które znajdują się na drugiej pozycji, wypłacono o ok. 2,8 mld zł mniej, a we Francji wypłaty były niższe o ok. 4 mld zł (*Zbiornicze sprawozdanie bieżące 2012; Ponad 41 miliardów 2012*).

Wykres 1. Płatności zrealizowane z PROW 2007–2013 w kolejnych latach (narastająco)

Ź r ó d ł o : opracowanie własne na podstawie: *Zbiornicze sprawozdanie bieżące 2012; Informacja na temat realizacji 2012: 3*.

2. DZIAŁANIE 312 „TWORZENIE I ROZWÓJ MIKROPRZEDSIĘBIORSTW”

Jednym z działań wdrażanych przez ARiMR, skierowanym do mikroprzedsiębiorców, jest Działanie 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, realizowane w ramach Osi 3³. Celem danego działania jest wzrost konkurencyjności gospodarczej obszarów wiejskich, rozwój przedsiębiorczości oraz rynku pracy, a co za tym idzie – wzrost zatrudnienia na tych obszarach (*Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013* 2011: 2). Wsparcie finansowe jest udzielane podmiotom z tytułu inwestycji związanych z tworzeniem lub rozwojem już istniejących mikroprzedsiębiorstw, działających m.in. w zakresie: usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa, rzemiosła bądź rękodzielnictwa, usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem, wytwarzaniem produktów energetycznych z biomasy (*Działanie 312* 2011: 3). Beneficjentem pomocy Działania 312 może być osoba fizyczna lub osoba prawna czy też jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi bądź planuje podjąć działalność jako mikroprzedsiębiorstwo zatrudniające poniżej 10 osób i mające obrót nieprzekraczający równowartość w zł 2 mln euro. Co ważne, wsparcie finansowe obejmuje wyłącznie mikroprzedsiębiorstwa wiejskie, których siedziba, oddział lub miejsce zamieszkania wnioskodawcy oraz w przypadku operacji związanych z nieruchomością – miejsce położenia nieruchomości znajdują się w miejscowości należącej do gminy wiejskiej albo gminy miejsko-wiejskiej, z wykluczeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców, gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców (*Informacja na temat realizacji* 2012: 61–62).

Pomoc przyznaje się i wypłaca do wysokości limitu, który w okresie realizacji programu wynosi maksymalnie 300 tys. zł na jednego beneficjenta, z tym że beneficjent może otrzymać maksymalnie 100 tys. zł w przypadku utworzenia jednego i mniej niż dwóch miejsc pracy, 200 tys. zł za utworzenie dwóch i mniej niż trzech miejsc pracy, a za utworzenie trzech lub więcej nowych miejsc pracy maksymalna kwota dofinansowania operacji wynosi 300 tys. zł⁴ (Łapińska 2011: 12).

³ Szerzej na temat innych działań PROW 2007–2013 wspierających mikroprzedsiębiorczość na terenach wiejskich w pozycji: Walczak, Żołądkiewicz 2012.

⁴ W naborze 2009 r., aby otrzymać refundację w wysokości 100 tys. zł, należało utworzyć jedno lub dwa miejsca pracy, 200 tys. zł od dwóch do pięciu miejsc pracy, a 300 tys. zł za utworzenie co najmniej pięciu miejsc pracy.

Około 20% budżetu (ponad 14 mld zł) zostało przeznaczone na działania realizowane w ramach Osi 3, w tym Działanie 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” ma budżet w wysokości ponad 4 mld zł, tj. 5,9% całkowitej puli środków publicznych PROW 2007–2013 (tabela 1).

W celu zagwarantowania zrównoważonego dostępu do środków w skali kraju w ramach Działania 312 budżet został podzielony między województwa (tabela 2). Podział został dokonany na podstawie liczby ludności wiejskiej oraz ludności miast do 5 tys. mieszkańców (LR)⁵.

Tabela 2. Podział środków na województwa w ramach Działania 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”

Województwo	Wysokość limitów środków w euro	Udział procentowy
Dolnośląskie	59 777 282	5,84%
Kujawsko-pomorskie	56 297 098	5,50%
Lubelskie	78 508 862	7,67%
Lubuskie	27 534 399	2,69%
Łódzkie	61 926 808	6,05%
Małopolskie	111 058 821	10,85%
Mazowieckie	124 365 407	12,15%
Opolskie	34 187 692	3,34%
Podkarpackie	84 343 289	8,24%
Podlaskie	34 494 767	3,37%
Pomorskie	49 541 446	4,84%
Śląskie	68 068 309	6,65%
Świętokrzyskie	48 108 429	4,70%
Warmińsko-mazurskie	40 840 986	3,99%
Wielkopolskie	104 507 886	10,21%

⁵ $LR = LR_1 + LR_2 + \dots + LR_k + \dots + LR_{16}$.

Udział procentowy województwa k w puli środków przeznaczonych na działanie 312 jest określony udziałem województwa k w liczbie ludności wiejskiej i ludności miast do 5 tys. mieszkańców w kraju.

$$ULRk = LRk/LR.$$

Kryteria dokonywania podziału zostały zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

Województwo	Wysokość limitów środków w euro	Udział procentowy
Zachodniopomorskie	40 022 119	3,91%
Razem	1 023 583 600	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi 2011: 9581.

3. WSTĘPNE EFEKTY REALIZACJI DZIAŁANIA 312

Działanie „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” zostało uruchomione 5 maja 2009 r. i w ramach tego działania zostały przeprowadzone już trzy⁶ nabory wniosków, z czego ostatni zakończył się 7 października 2011 r. Łącznie w ramach trzech naborów złożono 31 252 wnioski o przyznanie pomocy na kwotę ponad 6 mld zł. Można przy tym zauważyć, że liczba złożonych wniosków z roku na rok rosła (2009 r. – 4983, 2010 r. – 10 540, 2011 r. – 15 729). Najwięcej wniosków złożono w województwie wielkopolskim (5789), mazowieckim (3332) i podkarpackim (2584). Do 31 października 2012 r. zawarto 9365 umów na kwotę 1 683 505 519,79 mld zł, przy czym ARiMR wypłaciła na dany dzień dla beneficjentów kwotę w wysokości 693 998 014,49 zł.

Tabela 3. Podstawowe informacje dotyczące Działania 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”

Województwo	Liczba złożonych wniosków	Wnioskowana kwota pomocy w zł	Liczba zawartych umów	Kwota zawartych umów	Zrealizowane płatności
Dolnośląskie	1 298	248 177 155,93	269	44 384 872,00	14 850 792,00
Kujawsko-pomorskie	1 525	289 479 983,46	392	71 753 271,00	21 618 401,50
Lubelskie	2 002	376 361 917,18	741	125 778 517,50	55 051 678,96
Lubuskie	765	153 142 031,83	236	43 379 881,50	17 438 828,57
Łódzkie	1 482	281 234 159,72	370	63 349 657,00	28 665 353,50
Małopolskie	2 544	446 791 571,12	971	163 718 518,85	66 945 169,35
Mazowieckie	3 332	688 603 164,53	946	173 013 717,50	67 274 831,79
Opolskie	910	162 742 221,26	317	52 266 648,50	13 782 078,00

⁶ I nabór od 5 maja do 18 maja 2009 r., II nabór od 28 czerwca do 9 lipca 2010 r., III nabór od 26 września do 7 października 2011 r.

Województwo	Liczba złożonych wniosków	Wnioskowana kwota pomocy w zł	Liczba zawartych umów	Kwota zawartych umów	Zrealizowane płatności
Podkarpackie	2 584	458 875 660,71	885	146 564 183,67	71 468 427,92
Podlaskie	996	179 771 592,41	355	58 110 462,99	33 413 492,24
Pomorskie	1 785	351 704 625,19	538	102 629 269,50	31 042 783,00
Śląskie	2 118	391 904 107,46	733	134 671 657,04	68 544 055,50
Świętokrzyskie	1 259	222 416 536,97	455	72 689 539,43	30 676 221,56
Warmińsko-mazurskie	1 668	347 480 540,46	457	91 867 120,50	36 963 428,00
Wielkopolskie	5 789	1 231 350 101,76	1 370	279 143 159,01	113 898 692,60
Zachodniopomorskie	1 195	235 453 147,94	330	60 185 043,80	22 363 780,00
Razem	31 252	6 065 488 517,93	9 365	1 683 505 519,79	693 998 014,49

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* 2012.

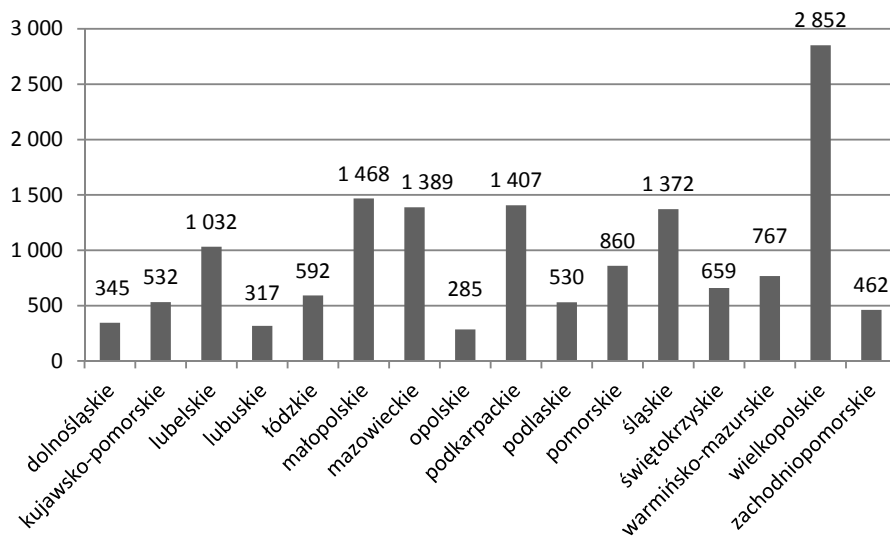
Głównym celem działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, jak wcześniej wspomniano, jest wzrost konkurencyjności gospodarczej obszarów wiejskich, rozwój przedsiębiorczości oraz rynku pracy, a tym samym wzrost zatrudnienia. Analizując dostępne dane, można stwierdzić, że widoczne są już znaczne efekty realizacji danego działania. To dzięki wsparciu w ramach Działania 312 na wsiach i w małych miasteczkach coraz częściej powstają m.in. takie firmy, jak: przedszkola, salony fryzjerskie, restauracje, warsztaty samochodowe, agencje reklamowe, zakłady produkujące meble czy świadczące usługi budowlane, dające tym samym zatrudnienie ich mieszkańcom (*Dzięki wsparciu z ARiMR* 2012). W skali kraju powstało prawie 15 tys. miejsc pracy i liczba ta ulegnie zwiększeniu ze względu na fakt, że wnioski z ostatniego naboru przeprowadzonego w 2011 r. wciąż są oceniane (Białkowska 2012).

Z badania mikroprzedsiębiorczości na wsi przeprowadzonego przez pracowników Wydziału Analiz i Strategii w Departamencie Programowania i Sprawozdawczości ARiMR⁷ wynika, że prawie 90% pracowników dotowanych mikroprzedsiębiorstw stanowią osoby zatrudnione na stałe. Natomiast

⁷ Badanie zostało przeprowadzone w okresie grudzień 2011–styczeń 2012 r. wśród 750 beneficjentów PROW 2007–2013, którzy skorzystali z działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”. Podstawowym celem badania było wskazanie efektów realizacji danego działania z uwzględnieniem jego skutków ekonomicznych oraz wpływu na sytuację przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.

niewiele ponad 10% aktualnego zatrudnienia w tych firmach stanowią sezonowe miejsca pracy. W 60% przypadków dane zatrudnienie kształtuje się z reguły na poziomie od 3 do 10 pracowników (15 tys. nowych miejsc pracy 2012).

Wykres 2. Liczba miejsc pracy utworzonych dzięki środkom z Działania 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”

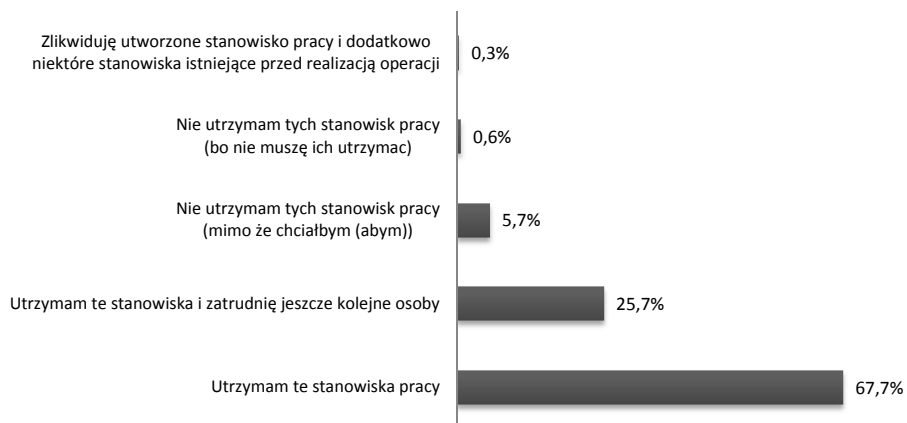

Źródło: opracowanie własne na podstawie: 15 tys. nowych miejsc pracy 2012.

Co ważne prawie 68% (wykres 3) badanych beneficjentów deklaruje możliwość utrzymania stanowisk pracy utworzonych w ramach danego działania po okresie wynikającym z umowy o przyznanie pomocy. Kolejne 26% badanych zapowiada, że nie tylko utrzyma stanowiska pracy, ale również zatrudni kolejne osoby (Wyniki badania mikroprzedsiębiorczości 2012: 15).

Na podstawie zebranych informacji w ramach badania ARiMR można stwierdzić, że środki otrzymane z Działania 312 miały bardzo duży wpływ na rozwój wspieranych mikroprzedsiębiorstw. Statystycznie dla czterech z pięciu firm, które otrzymały dofinansowanie, były to pierwsze doświadczenia związane ze staraniem się o pomoc finansową na rozwój przedsiębiorstwa. Badani beneficjenci ocenili również, że bez dotacji z ARiMR w ogóle nie zrealizowaliby inwestycji (40,5%) lub zrealizowaliby ją w mniejszym zakresie czy też później (50,3%) (15 tys. nowych miejsc pracy 2012).

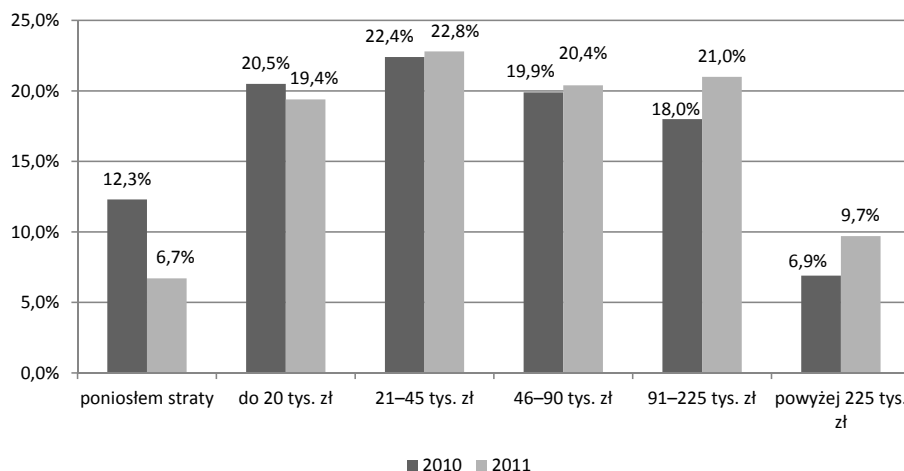
Wykres 3. Ocena możliwości utrzymania stanowisk pracy utworzonych w ramach Działania 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”

Źródło: Wyniki badania mikroprzedsiębiorczości 2012: 15.

Z punktu widzenia trwałości uzyskanych efektów strategiczne znaczenie ma kondycja finansowa dotowanych przez ARiMR firm i możliwość generowania przez nie zysków. Większość firm, między innymi dzięki pomocy finansowej z ARiMR, znajduje się w dobrej sytuacji finansowej. Badani beneficjenci Działania 312 oceniają obecną kondycję finansową swoich firm bardzo dobrze (5,1%) i dobrze (58,3%). Zgodnie z deklaracjami badanych beneficjentów, zysk w 2010 r. osiągnęło prawie 88% mikroprzedsiębiorstw. Z kolei w kolejnym roku zysk zadeklarowało już ponad 93% mikroprzedsiębiorstw. Ponadto spadła liczba firm, które poniosły straty i jednocześnie wzrosła liczba podmiotów, które uzyskały zysk roczny na poziomie wyższym niż 21 tys. zł. Mimo pojawiających się barier dalsze inwestycje planuje aż 65% firm, które otrzymały wsparcie ARiMR, co może oznaczać dalszy wzrost miejsc pracy na obszarach wiejskich (Wyniki badania mikroprzedsiębiorczości 2012: 15).

Wykres 4. Poziom zysku osiągniętego przez badane mikroprzedsiębiorstwa w latach 2010–2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Wyniki badania mikroprzedsiębiorczości 2012: 18–19.*

■ ■ ■ ZAKOŃCZENIE

Wieś obok swojej tradycyjnej roli, jaką jest wytwarzanie produktów żywnościowych, zaczyna być postrzegana jako przestrzeń działalności gospodarczej niezwiązanej z rolnictwem. Impulsem do takich przemian terenów wiejskich stały się m.in. unijne programy realizowane przez ARiMR, a w szczególności Działanie 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”.

Dzięki Działaniu 312 można zauważyć, że niekorzystna sytuacja polskiej wsi znacznie ulega poprawie. Widoczne są już bowiem pierwsze rezultaty realizacji działania. To dzięki takiej pomocy następuje wzrost konkurencyjności gospodarczej przedsiębiorstw prowadzących działalność na obszarach wiejskich, a tym samym rozwój przedsiębiorczości. Można dostrzec, że na terenach wiejskich przybywa coraz więcej osób zakładających mikroprzedsiębiorstwa, co ma pozytywny wpływ na rozwój rynku pracy, a w konsekwencji prowadzi do wzrostu zatrudnienia na tych obszarach.

Z punktu widzenia trwałości uzyskanych efektów, strategiczne znaczenie ma również kondycja finansowa przedsiębiorstw dofinansowanych przez ARiMR oraz możliwość generowania przez nie zysków. Większość firm, które powstały między innymi dzięki pomocy finansowej z ARiMR, znajduje się w dobrej sytuacji finansowej.

Inwestycje realizowane ze środków na „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” zmieniają polskie wsie, czyniąc z nich tym samym miejsca bardziej przyjazne i wygodne do życia.

■■■ LITERATURA

- Anuszkiewicz A. (2011), *Mikroprzedsiębiorstwa – realizacja działania w ramach PROW*, http://bip.bialystok.uw.gov.pl/Show_Item.aspx?ID=21264 (dostęp 11.12.2012).
- Białkowska J. (2012), *Nowe miejsca pracy dzięki unijnym dotacjom dla mikroprzedsiębiorców*, *Gazeta Podatkowa*, nr 64.
- Działanie 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” – informacja o rezultatach wdrażania w latach 2007–2011* (2011), Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
- Dzięki wsparciu z ARiMR finansowanemu z PROW 2007–2013 na wsi powstaje około 34 tysięcy nowych miejsc pracy* (2012), <http://www.arimr.gov.pl/aktualnosci/artykuly/dzieki-wsparciu-z-arimr-finansowanemu-z-prow-2007-2013-na-wsi-powstaje-okolo-34-tysiecy-nowych-mi.html> (dostęp 12.12.2012).
- Informacja na temat realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013* (2012), *PROWieści*, listopad.
- Informacja na temat realizacji PROW 2007–2013* (2012), Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
- Kropcz I., Kutkowska B. (2008), *Stan przedsiębiorczości na obszarach wiejskich Dolnego Śląska*, *Wieś i Rolnictwo*, nr 1.
- Łapińska I. (2011), *Mikroprzedsiębiorstwo – szansą dla ludzi przedsiębiorczych*, *Wiadomości Rolnicze*, październik.
- 15 tys. nowych miejsc pracy dla mieszkańców wsi* (2012), <http://www.eurofundsnnews.pl/content/view/17780> (dostęp 14.12.2012).
- Ponad 41 miliardów złotych wypłaciła ARiMR z PROW 2007–13, Polska jest liderem realizacji Programu w Unii Europejskiej* (2012), <http://www.arimr.gov.pl/aktualnosci/artykuly/ponad-41-miliarda-zlotych-wyplacila-arimr-z-prow-2007-13-polska-jest-liderem-realizacji-progra.html> (dostęp 31.12.2012).
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, Działanie 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, Poradnik dla beneficjentów* (2011), ARiMR.
- PROW 2007–2013*, <http://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/prow-2007-2013-podstawowe-informacje.html> (dostęp 5.12.2012).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2011 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podziału środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (2011).
- Sikorska M. (2012), *Ukryte bezrobocie na polskiej wsi*, <http://tvp.info/informacje/agro-info/ukryte-bezrobocie-na-polskiej-wsi/9460270> (dostęp 28.01.2013).
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw – stan na dzień 31.10.2012*, <http://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/wdrazane-programy-i-dzialania-dane-liczbowe/program-rozwoju-obszarow-wiejskich-2007-2013/tworzenie-i-rozwoj-mikroprzedsiębiorstw.html> (dostęp 6.12.2012).

Walczak D., Żołądkiewicz A. (2012), *Dotacje dla mikroprzedsiębiorstw na wsi w ramach 2007–2013*, [w:] *Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw – Mikrofirma 2012*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 267–275.

Wyniki badania mikroprzedsiębiorczości na wsi – efekty działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” (2012), ARiMR.

Zbiornicze sprawozdanie bieżące tygodniowe z realizacji PROW na lata 2007–2013 (2012), [http://www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2007-2013/Monitoring-i-sprawozdawczosc-PROW-2007-2013/Zbiornicze-sprawozdania-biezace-z-realizacji-PROW-2007-2013/\(archive\)/1](http://www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2007-2013/Monitoring-i-sprawozdawczosc-PROW-2007-2013/Zbiornicze-sprawozdania-biezace-z-realizacji-PROW-2007-2013/(archive)/1) (dostęp 7.12.2012).

